CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 7 (191) Vilnia, 20 lutaha 1939 h. — Wilno, 20 lutego 1939 r. Hod XII

PAPIEŽ PIUS XI — SUMLEŃNIE ČAŁAVIECTVA

(Uvahi z nahody Jaho śmierci)

10.II sioleta razstaŭsia z hetym śvietam św. Ajciec Papież Pius XI. Pamior jon, majučy 81 hod žyćcia i 17 hadoŭ papiežavańnia. Śmierć hetaha Vialikaha Papieža i Čałavieka adbiłasia žałobnym recham na ŭsim śviecie.

Radziŭsia 1857 h. u vakolicach Medyjalanu. Nazyvaŭsia Ambrožy Dziamian Achilles Ratti. Prajšoŭšy škołu siaredniuju ŭ tym-ža Medyjalanie, vyšejšyja navuki zdabyvaŭ u Rymie.

Byŭ doktaram filozofii, teolohii i prava. Znaŭ jazyki: łacinski, hrecki, hebrajski, francuski, niamiecki, anhielski. Byŭ prafesaram, siabr am „kalehii daktaroŭ", słaŭnaj biblijateki Ambrozijanskaj u Medyjalanie, a paśla prefektam biblijateki Vatykanskaj. U śviecie vučonym imia jaho było znanaje i vysoka cenienaje. Pakinuŭ pa sabie mnoha navukovych pracaŭ z haliny: paleohrafii, historyi, kultury, litaratury, teolohii i inš. Adznačaŭsia vialikimi zdolnaściami dyplomatyčnymi.

Lubiŭ pryrodu. Vakacyi svaje ŭ maładych hadoch pravodziŭ u Alpach, dzie rabiŭ trudnyja i dalokija ekskursii. Adkryŭ u hetych horach novuju darohu na skłonie hary Monte Rosa.

PAPIEŽ PIUS XI

Adznačaŭsia vialikimi zdolnaściami dyplomatyčnymi. Byŭ papieskim nuncyjem u Varšavie. Na Papieža byŭ vybrany ŭ červieni 1922 h. Vialikija Jaho čyny, dumki i imknieńni voś u čym.

Uvažaŭ za najlepšaje i za abaviazkovaje, kab Chryścijanstva pašyrała ŭłasnaje duchavienstva kožnaha narodu. Paŭstała katalickaje duchavienstva siarod nehraŭ, japoncaŭ, kitajcaŭ, hindusaŭ i inš. Dziakujučy hetamu ličba katalikoŭ na ŭsim śviecie ŭzrasła niabyvała. Jasna, hety pryncyp maje vializarnaje značeńnie i dla Biełaruskaha narodu.

Pamysna zakončyŭ spor Vatykanu z Kvirynałam, tvoračy z Vatykanu suverennuju papieskuju dziaržavu, što dało svabodu dziejnaści papiestvu i pavahu na ŭsim śviecie.

Abaraniŭ niezależnaść Katalickaha Kaścioła ad italijanskaha fašyzmu, a hetym samym abaraniŭ pryncyp volnaści i dastojnaści čałavieka.

U svajej nieśmiarotnaj encyklicy ab biazbožnym kamuniźmie vykazaŭ čałaviectvu ŭsiu jaho supiarečnaść z elementarnymi asnovami ludzkoj hodnaści i kultury i jaho imknieńnie da kulturnaha prymityvizmu.

Kali-ž razhulaŭsia rasizm, staŭlajučy siabie i nad Boha i nad čałavieka i nad pravy jaho, Pius XI, nie ahladajučysia na ništo, i tut ab hetaj spravie zabraŭ hołas u słaŭnaj svajej encyklicy ab rasiźmie, vykazvajučy jaho niepraŭdzivaść,

jaho zhubnaść dla čałaviectva i tyja ŭsie kryŭdy, jakija z jaho vypływajuć dla adzinak, dla hramadzianstvaŭ, dla narodaŭ. Kali žydoŭskija pahromy cynična ŭ niekatorych krajoch asłanialisia patrebaj kaniečnaści i navat maralnaściaj, Pius XI z vyšyni svajho apostalskaha pasadu zabiraŭ hołas u abaronie pakryŭdžanych. Dyk nia dziva, što imia hetaha Papieža tak vysoka cenicca siarod Izraela.

Z usich svaich siłaŭ Pius XI imknuŭsia da spałučeńnia Cerkvaŭ. Pravasłaŭnuju Carkvu nazyvaŭ siastrycaj, abo bryłaj załatoj, tolki addzielenaj ad chryścijanskaj całaści. I ŭ hetaj halinie, u halinie chryścijanskaha abjednańnia, dakanaŭ jon niamała.

Razumiejučy, jak mała siłaŭ adnaho tolki duchavienstva dla pracy na Božaj nivie, paklikaŭ da hetaj pracy ludziej śvieckich, stvarajučy šyroka viedamuju Katalickuju Akcyju.

Bačačy, jak hinie čałaviectva, fałšyva hadujučy patomstva i što-raz bolš niščačy i raskładajučy žanimstva, hetyja hałoŭnyja padstavy ludzkoha žyćcia, Pius XI praz svaje ab hetym encykliki, praz roznyja pramovy, praz adozvy da duchavienstva, da viernychi da ŭsiaho śvietu baraniŭ heta žyćcio, kirujučy jaho na šlachi duchovaj dyscypliny i maralnaści.

Z bolem serca hladzieŭ Pius XI na kryŭdy pracoŭnych i, vidziačy, jak iduć jany časta na biezdarožža, vydaŭ encykliku „Quadragesimo Anno", dapaŭniajučy nieśmiarotnyja rabotnickija encykliki Vialikaha Lavona XIII i stvarajučy hetym system hramadzkaha ładu, jaki ŭ Eŭropie što-raz bolš siańnia znachodzie pryznańnia.

Pius XI padniaŭ tak-ža rovień navuk u duchoŭnych navukovych ustanovach, kładučy vialiki nacisk na toje, kab duchavienstva naležna viedała nia tolki teolohiju, ale tak-ža i roznyja inšyja navuki, źviazanyja z dušpastyrstvam i z hramadzkim žyćciom.

Ale niemahčyma vyličyć usio toje, čaho dakanaŭ Pius XI. Zrobić heta niekali historyk, jaki pry tym niamała budzie prymušany namazolicca.

Naleža tut tolki jašče padčyrknuć ahułam, što zaŭsiody byvała ŭ historyi tak, što ŭ ciažkija pierałomnyja časy Ahlad Božy na Apostalskuju Stalicu paklikaŭ vialikich papiežaŭ. Słušna piša „Kurjer Warszawski" (10.II.39), što — na pierałomie staradaŭnaści i siaredniaviečča ŭ V-ym st. vialikim papiežam byŭ Lavon I, jaki siarod vandrovak narodaŭ prociŭstaviŭsia Attyli, pavadyru Hunnaŭ, i Gajzeryku, pavadyru Vandałaŭ, baroniačy Rym i jaho kulturu ad źniščeńnia, a ŭ st. VI-ym Ryhor I, jaki z hruzaŭ Rymskaj imperyi vyratavaŭ i adbudavaŭ jak całaść Katalicki Kaścioł. U siaredniavieččy pad kaniec st. XI-aha, novy ład niezaležnaści duchovaj i dušpastyrskaj Kaścioła, u baraćbie z imperyjaj niamiecka-rymskaj budavaŭ Ryhor VII, a dzieła heta dapoŭniŭ na pač. st. XIII-ha Innacenty III-y. Uznoŭža ŭ novym časie, prad vajnoj, kali tak-ža paŭstavała mnoha razburajučych siłaŭ, darohi čałaviectvu pakazvaŭ Lavon XIII, a pa vajnie vialiki Pius XI. —

Hety papież, baroniačy pravoŭ narodaŭ i ludzkich adzinak, užo hetym samym byŭ maralnaj aporaj tak-ža i narodu Biełaruskaha. Dy bolš taho — Pius XI padtrymlivaŭ Biełarusaŭ na duchu i zaachvočvaŭ ich da pracy dla dabra Biełaruskaha narodu nia tolki praz svaju navuku, ale tak-ža časta niaraz i biezpasredna, kali tolki Biełarusy da jaho dachodzili. A dachodzili da jaho: ks. Ad. Stankievič u 1921 h., kali jšče byŭ nuncyjem u Varšavie i pryjaždžaŭ u Vilniu, paźniej u Rymie — ks. Fr. Čarniaŭski, ks. F. Abrantovič, ks. A. Cikota, ks. J. Tarasevič i inš.

Tak, adyjšoŭ u lepšy śviet vialiki apostał, vialiki chryścijanin, vialiki čałaviek, jakoha spraviadliva nazyvajuć sumleńniem čałaviectva.

„Chryścijanskaja Dumka" razam z miesiačnikam „Z O R K A" dla bieł. dziaciej kaštuje ŭ hod usiaho 3 zał. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbiareć t r o c h padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D." płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod. Numar konta 63.

АД. СТАНКЕВІЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА 6) І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

Цяпер ясна, што сьвятло Хрыстовай навукі дасталося да беларускіх плямёнаў праз Грэкаў з Візанцыі, а прадусім праз паўдзённых славян, у IX—X ст. дзякуючы працы славянскіх апосталаў сьвятых Кірыла і Мяфода. Яны, выдумаўшы, ці толькі паправіўшы ўжо існуючы альфабэт для славянскага пісьменства, пералажыўшы сьв. Пісаньне і літургічныя кнігі на славянскую мову, гэтым палажылі моцныя асновы для пашырэньня Хрысьціянства і агулам прасьветы па ўсіх славянскіх землях.

Мова, у якой сьв. апосталы тлумачылі сьвятыя кнігі, завецца царкоўна-славянскай. Гэта дзеля таго, што яна з часам сталася мовай памёршай і агранічылася толькі да ўжываньня ў літургіі, якая і сяньня ўжываецца ў рэлігійным жыцьці Беларусаў праваслаўных і уніятаў. Але ў навуцы гэтую мову прынята называць стара-баўгарскай. Гэта затым, што мова, якой сьвятыя славянскія апосталы карысталіся, найбольш была зьбліжана да мовы тагочаснай баўгарскай.

Мова гэта ў той час мала розьнілася ад моваў, якімі гаварылі ўсе іншыя славяне і агулам была для іх зразумелай. Праз кірыла-мяфодаўскую працу сталася яна мовай літаратурнай для ўсіх славян. Пры помачы гэтай мовы Хрысьціянства ў IX—X ст. дасталося да ўсіх славянскіх народаў: да Мораваў, да Баўгараў, Сэрбаў, Харватаў, Чэхаў, Украінцаў, Беларусаў, Расейцаў, а магчыма, што да Палякоў і Славэнцаў.

Але Хрысьціянства на Беларусь сьпярша дасталося толькі да адзінак, а да масаў, да народу яно дайшло за часаў сьв. Уладзімера, вялікага Кіеўскага князя.

За часаў Уладзімера, вялікага князя Кіеўскага, і яго стараньнем пашырылася масава Хрысьціянства, як сярод народу Украінскага,

Biełarusy, bolš razvahi i pracy

Z niedachopu biełaruskaj presy, jakaja zmahła-b paśpieć usiebakova apisvać i nałežna aśviatlać mižnarodnyja palityčnyja padziei, biełaruskaja intelihiencyja i sialanie hety hazetny hoład zaspakojvajuć štodziennaj presaj polskaj i rasiejskaj. Dziela taho, što apošnimi časami ab Biełarusach i ahułam ab biełaruskaj prablemie šmat pišuć zahraničnyja hazety, francuskija, niamieckija, anhielskija, českija i inš., a z hetych hazet pieradrukoŭvaje prasa polskaja, dy i sama nia mała ab hetym piša, namahajučysia abo zahłušyć biełaruskuju spravu, abo abvinavacić Biełarusaŭ — biełaruskija čytačy hetych hazetaŭ časta nierazvažna zachaplajucca ich viestkami, pasvojmu henyja viestki tłumačać i hetak stvarajuć niejki dziŭny nastroj u biełaruskaj vioscy.

Hetak razvažajučy sialanie niečaha čakajuć i siadziać załažyŭšy ruki, dy havorać miž saboj ab tych „ihrušach", što sami ŭ rot uskočać.

Biełarusy! bolš razvahi! Hetkaje zachapleńnie nia buduje, a tolki rujnuje hramadzkaje žyćcio, dy nia toki hramadzkaje, ale i asabistaje. Da nas dachodziać čutki, što ŭ niekatorych miascoch mnohija Biełarusy zusim zakinuli kulturnaaśvietnuju pracu i navat nia dbajuć ab svaje haspadarki, bo „viasnoj niešta budzie". A mnohija na heta „niešta budzie" pakładajuć usie svaje nadziei. Heta zusim padobna da toj bajki, u jakoj adzin stary dzied iz babaj, spadziajučysia skora razbahacieć, adraklisia svajoj staroj chaty, dy čakali pałacu. Tymčasam pałacu nie dačakali i staroj chaty ŭžo nia mieli.

Da hetakaj niespadzieŭki moža daviaści i nas, Biełarusaŭ, biazdziejnaje čakańnie i pakładańnie nadziei što „niešta budzie". Bo kab štoś zdabyć, štoś mieć—treba pracavać.

Najbolšym zadańniem našaha narodu—heta toje, kab Biełaruski narod skinuŭ puty ciemry i duchovaj niavoli. My musimo na zaŭsiody adkinuć „filazofiju," što „niechta" choča nam zrabić dobraje. Musimo sabie ŭjavić dakładna, što ani Hitler, ani Stalin, ani jaki tam francuz ci anhlijec, što ab nas napisaŭ u hazecie ci dzie skazaŭ u parlamencie, našaj doli nie papravić, kali my jaje sabie sami nie papravim. Usie „dabradziei" majuć svaje ŭłasnyja spravy. Biez svajho ŭłasnaha intaresu za nas im hałava nie balić.

Dyk padumajcie i razvažcie, Biełarusy: ci nie prastupak marnavać imienna ciapier čas, žyć nastrojami, u biazdziejnaści dy pustamielli, adkładajučy „na viasnu" kulturnaaśvietnuju pracu i zabyvajučysia ab svaich štodziennych narodnych i hramadzkich abaviazkach.

Žviartajemsia da ŭsich tych Biełarusaŭ, što žyvuć vyklučna nastrojami i biazdziejna čakajuć, što „niešta budzie", i zaklikajem ich da pracy na samaaśvietnaj i kulturnaj nivie. Jość u nas, Biełarusaŭ, i dobryja knižki i jość adpaviednyja časapisy, jakija treba čytać i imi kiravacca. Dyk čytajcie svaje hazety, žurnały, knižki i hetak vyrablajciesia na śviedamych hramadzian. Słovam, pracujcie, a nie biaździejna „čakajcie"

Ip.

Što pišuć hazety?

Vialikaja Biełaruś

Polskaja hazeta „IKC" („Ilustravany Kurjer Codzienny"), jakaja ŭžo niamała napisała chłuśni ab Biełarusach, 10 h m. źmiaściła vialiki artykuł ab Ukrainie i Biełarusi, u jakim aŭtar jahony razvažaje ab biełaruskaj prablemie i ŭžo vidzie pačatak vialikaj biełaruskaj respubliki. Jon, miž inšym piša hetak.

.. „U nadbałtyckich krajoch chodziać dziŭnyja čutki, jakija prajaŭlajucca ŭ hazetnych artykułach, u palityčnych hutarkach i navat u brašurach. Voś-ža ŭ Łatvii, asabliva ŭ Lethalii, siarod biełaruskaha nasielnictva havorać ab novaj respublicy, jakaja maje paŭstać z

Расейскага, так і Беларускага. Вось-жа належыцца нам хоць збольшага пазнаёміцца з гэтым слаўным князем, дзякуючы якому сьвет Праўды Хрыстовай дайшоў і да нас, і які, як у праваслаўных, так і ў каталікоў, уважаецца за сьвятога і называецца роўнаапостальскім.

Як аб хросьце, так і аб самым Уладзімеру, даведваемся з розных старых дакумэнтаў і ад пісьменьнікаў, па якіх асталіся аб гэтым усім для нас весткі. Маем апавяданьне манаха Якуба ці Нэстара, пахвальнае слова ў чэсьць Уладзімера, напісанае кіеўскім сьвяшчэньнікам пазьней мітрапалітам Украіны, Беларусі і Масквы Іларыёнам, маем так-жа апавяданьне сьв. Брунона, што гасьціў у сьв. Уладзімера і прапаведваў Хрысьціянства ў лацінскім абрадзе сярод дзікіх сьцяпавікоў на паўдні Украіны—печанегаў. Маем так-жа весткі Тітмара, біскупа места Мэрсэбурга ў Нямеччыне, апавяданьні грэцкіх пісьменьнікаў і інш. Урэшце дайшлі да нашых часаў запіскі, зробленыя ў Кіеве за часаў Уладзімера. Яны захаваліся ў розных старых летапісных зборніках, як напр. адзін з іх, які называецца «Ніканаўскі Летапіс».

З гэных вестак даведваемся, што інакш тады выглядала і жыцьцё на нашых землях і самыя гэтыя землі. Непрайдзімыя лясы былі ўсюды. Адчасьці дарогі сухапутныя, а прадусім рэчныя былі галоўнымі шляхамі зносінаў нашых продкаў з людзьмі і са сьветам. Па Дняпры, Зах. Дзьвіне, Нёмане і Вяльлі вялі яны гандаль і мелі зносіны з усім цывілізаваным сьветам, як на ўсходзе (Візантыя), так і на захадзе (заходняя Эўропа). Праз наш край па гэтых рэках вёў вялікі шлях «із Варяг в Грекі», як яго тады называлі. Але зносіны гэтыя былі трудныя, небясьпечныя і даступныя не для многіх. Ня спрыяла такім чынам гэта ўсё і пашыраньню ў нас Хрысьціянства. Аднак яно хоць паволі, але ўжо задоўга да сьв. Уладзімера пашыралася, дастаючыся сьпярша, насколькі яно йшло з усходу і паўдня, — да Украінцаў, а адтуль і да Беларусаў. Аднак гэта Хрысьціянства вызнавалі яшчэ толькі князі, дружына князя, купцы і іншыя,

ziamiel adarvanych ad Łatvii i jakaja maje nazyvacca „Kryvija". Heta maje być aŭtanomnaja respublika, stvoranaja pa prykładu Zakarpackaj Rusi (Zakarpackaje Ukraina-red.). Havorać i pišuć, što heta biełaruskaja respublika była-b Pjemontam, jaki pašyryŭ-by svaje ŭpłyvy na litoŭskuju, polskuju i savieckuju respubliku i davioŭ-by da stvareńnia „vialikaj" biełaruskaj respubliki. Hetaja respublika była-b etapam niamieckaha pachodu ŭzdoŭž Bałtyku na Maskvu, taksama jak Zakarpackaja Ruś maje być etapam takoha-ž pachodu ŭzdoŭž karpackich horaŭ na Kijeŭ".

Voś i vialikaja Biełaruś na bačynach „IKC„— sensacyja dla čytačoŭ niaštodziennaja!

Niamieččyna nie adrakajecca ŭschodnich planaŭ.

Pramova niamieckaha kanclera Hitlera, jakuju jon skazaŭ 30 m. m. u svaim parlamencie, narabiła ŭ eŭrapejskich hazetach šmat šumu. Ab hetaj pramovie pišuć u hazetach rozna—u kožnaj dziaržavie datasoŭvajuć jaje da svaich pasrednich i biezpasrednich suadnosinaŭ z Niamieččynaj. Polskaja hazeta „Varšavski Dzieńnik Narodovy" (№ 32 z 1 h. m.) ab pramovie Hitlera piša hetak:

Pierakładajučy heta na movu praktyčnaj palityki, treba ścvierdzić, što Niamieččyna dalej budzie aktyŭnaj u siaredniaj i ŭschodniaj Eŭropie i što ŭschodnia - eŭrapejskija plany Niamieččyny nie pierastanuć u najbližejšym časie zajmać uvahi jaje pieradavych dziaržaŭnych mužoŭ.

Ahułam niekatoryja polskija hazety zdavoleny z pramovy Hitlera, bo i sapraŭdy jon u svajej pramovie nie zakranuŭ nijakaj spravy, jakaja viazałaś-by biezpasredna ci pasredna z Polščaj, ale adnačasna pišuć, što dobry palityk na miejscy Hitlera inakš pastupać nia moža.

Jak hazety padali pramovu Hitlera

Vilenskaje „Słovo" padaje, što PAT (Polska Agencja Telegraficzna) trojčy pierakruciła pramovu kancl. Hitlera. Pieršy raz heta stałasia ŭ 1938 h., kali Hitler skazaŭ: Niamieččyna maje z mnohich bakoŭ hranicy ŭspakojeny i hatova hetyja hranicy pryniać i pryznać, a PAT zamianiła słovy „z mnohich staron" słavami „z usich staron." Ciapier kancl. Hitler skazaŭ: „Niamieččyna ščaśliva, što siańnia maje ŭspakojeny hranicy na zachadzie, poŭdni i poŭnačy, a PAT padała: „na zachadzie i ŭschodzie, na poŭdni i poŭnačy." Ale vyjaśniłasia, što i niamieckaja presa hetak pierakručvała pramovu Hitlera.

Spor ab biełaruskaj prablemie

„Palityka "(orhan maładych polskich imperyalistaŭ) u numary z 10 h. m. sporyć z časapisam „Czerwona Róża", u jakim b. starasta Skurevič u svaim artykule, miš inšym, piša:

— Biełaruskaj prablemy niama i nia budzie, a jość tolki čužaja dyversyja, na katoruju „adna rada" — prakuror, miejsca adasabnieńnia (u Berezie kartuskaj —red.) i h. d. i h. d.

Na heta „Palityka" adkazvaje: Treba čym chutčej kinuć pradstaŭleńnie vystupleńnia Skureviča. Razhladajem jaho, jak škodny insekt, jaki treba uziać pad mikraskop i paddać analizie.

U kancy „Palityka" adznačaje, što treba šukać padstavy dziela suładnaha sužyćcia Biełarusaŭ z polskaj dziaržaŭnaściaj.

што мелі стычнасьць з хрысьціянскім сьветам. Так напрыклад па сьмерці Кіеўскага князя Ігара, яго жонка ўдава сьв. Ольга († 969) сталася хрысьціянкай, якая прабавала ахрысьціць такжа і ўвесь народ, але гэта ей не ўдалося. Хрысьціянства было тады адно, ня было ў ім падзелу, хоць ужо існавалі розныя абрады. І так сьв. Ольга сама была хрысьціянкай усходняга абраду, а народ свой была гатова хрысьціць паводле абраду лацінскага. З гэтай мэтай яна паразумелася з нямецкім царом Оттонам. Гэты выслаў у Кіеў сьв. Адальбэрта, місіянара, немца, лацінскага абраду. Але тады княжыў у Кіеве яе сын Сьвятаслаў, дужа варожы да Хрысьціянства і дзеля гэтага місія сьв. Адальбэрта не ўдалася.

Урэшце вялікая справа хрышчэньня ўсяго народу, як сказана, Украінскага, Беларускага і Расейскага (Маскоўскага) наступіла за часаў Уладзімера сьв. Вялікі гэты князь добра зразумеў, што аставацца самому паганінам і такімжа пакідаць народ, — гэта значыла быць у поўным разьяднаньні з культурным хрысьціянскім (усходнім і заходнім) сьветам. І ён, зважыўшы гэта добра, рашыўся на вялікі гістарычны шаг, — на прыняцьце Хрысьціянства.

За часаў Уладзімера, як мы ўспомнілі, асабліва ў Кіеве, ужо было нямала хрысьціян сярод вышэйшага асьвечанага слою грамадзянства. Многія мелі з іх нагоду пазнаць і прыняць Хрысьціянства ці ў Царгорадзе (Візанцыя) у усходнім, грэцкім абрадзе, ці ў Швэцыі (адкуль пераважна паходзілі першыя князі: варага-русы), дзе шырылася тады Хрысьціянства ў лацінскім абрадзе, а так-жа многія, асабліва купцы, прымалі Хрысьціянства лацінскае ў Зах. Эўропе. А гэтыя хрысьціяне не асталіся без свайго духавенства,— яны мелі пры сабе і сваіх сьвяшчэньнікаў, як грэцкага, так і лацінскага абраду, а так-жа абраду славянскага, з Баўгарыі—пасьля таго, як там завялі Хрысьціянства сьв. сьв. Кірыл і Мяфод. І сам Уладзімер меў за жонку баўгарыню і чэшку, так-жа хрысьціянкі, з якімі былі іх духоўнікі. Ад жонкі баўгарыні былі ў іх

Litoŭskaje narodnaje śviata

Roŭna 21 hod minuła 16 h. m., jak Litoŭski narod pačaŭ novuju eru svajej historyi—pačaŭ nanova žyć niezaležna ŭ svajej dziaržavie. Hety dzień 16 lutaha ŭsie Litoŭcy paśviačajuć kultu nacyjanalnaj jednaści i ŭračysta śviatkujuć hadaŭščynu niezaležnaści Litvy. Sioleta, za prykładam minułych hadoŭ, hetaje narodnaje śviata vielmi ŭračysta śviatkavali i Vilenskija Litoŭcy. Dziela ŭračystaha abchodu niezaležnaści Litvy ŭ Vilni byŭ utvorany specyjalny kamitet śviatkavańnia na čale z staršynioj K. Stašysam, jaki reprezentavaŭ na hetaj uračystaści ŭsio vilenskaje litoŭskaje nasielnictva. Uračystaść u Vilni adbyłasia ŭ hetakim paradku:

1) a 10-aj hadzinie naranicy—ŭračystaje nabaženstva ŭ kaściele śv. Mikałaja;

2) uviečary a hadzinie 7-aj—akademija ŭ zali Litoŭskaj Himnazii im. Vitaŭta Vialikaha, na jakuju prybyli, jak hości, pradstaŭniki biełaruskaha hramadzianstva, Ukraincy i inšyja. U vializarnaj zali pierapoŭnienaj narodam pašla ŭstupnaha słova staršyni K. Stašysa i cikavaha referatu A. Bielinisa adbyŭsia vielmi pryhožy pa mastacku vykanany pad kiraŭnictvam J. Siniusa kancert litoŭskaj pieśni.

Na akademii vitali Litoŭcaŭ pramovami i piśmienna Biełarusy, Ukraincy i inšyja.

Vioski biaz ludziej i „błakitny ekspres" u Sav. Biełarusi

Novy śpis nasielnictva ŭ SSSR śćviardžaje, što ŭ Savieckaj Biełarusi vyludnilisia vioski. Kamisija śpisu nasielnictva na BSSR padaje zapratakolenyja fakty, što ŭ mnohich rajonach vialikaja ličba viosak zusim pustyja — biaz ludziej. U Smalenskim rajonie ŭ adnym tolki vokruzie, jaki ŭ papiarednim śpisie adznačany, što maje kala paŭmiljona nasielnictva, ciapier śćvierdžana, što ŭ 336 vioskach niama ani adnej žyvoj dušy.

Padajučy hety fakt, balšavickaja hazeta „Izviestija" namahajecca dakazać, što hetaje źjavišča jość aznakaj uzrostu kulturnaści nasielnictva, jakoje ŭciakaje z viosak u harady, kab prymać učaście ŭ kulturnym žyćci. Ale svajmu cyničnamu tłumačeńniu hetaha sumnaha źjavišča i redakcyja „Izviestija" nia vieryć, bo ŭ kancy śćviardžaje, što „kultura lnu, jakoj zdaŭna słaviłasia Smalenščyna, ciapier zusim zaniapała". Dyk zusim jasna, što apuścieli biełaruskija vioski nia dziela „ŭzrostu kulturnaści nasielnictva", ale dziela zusim *niekulturnaści savieckaj ułady*, jakaja hetaje nasielnictva teroryzuje i vysialaje z rodnaj ziamli.

Ab balšavickaj kultury śviedčyć i nastupnaje: Na čyhunačnaj linii Maskva—Miensk maje być puščany novy paśpiešny ciahnik, pad nazovam „błakitny ekspres". Hety „ekspres" zbudavany pavodle najnaviejšaj techniki: padłohi ŭ vahonach vysłany dyvanami, u kožnym vahonie specyjalnyja addzieły dziela jhry ŭ šachmaty i h. d. Pieršy „błakitny ekspres" pojdzie 9.III sioł., jakim z Miensku pajeduć u Maskvu delehaty na 18 caty źjezd kamunistyčnaj partyi.

Hetak raskašujucca kamunisty zdabyčami kultury siarod apuściełych biełaruskich viosak, z jakich adviečnych žycharoŭ—biełaruskich sialan pavyhaniała zusim niekulturnaja kamunistyčnaja ŭłada.

U hety-ž dzień adbyłasia akademija pryśviečana niezaležnaści Litvy i ŭ Varšavie, dzie pryjacieli Litvy adznačyli svaju pryjaźń da litoŭskaj dziaržavy i ahułam da Litoŭskaha narodu

---

сыны: Барыс і Глеб, сьвятыя мучанікі за хрысьціянскую веру. Такім чынам Уладзімеру аставалася толькі бліжэй зацікавіцца гэтай справай і рашыцца на прыняцьце Хрысьціянства. І гэта сталася: сьпярша ў Кіеве каля 987 г. ахрысьціўся ён сам, а пасьля прыступіў да хрышчэньня ўсяго народу.

Паўстала толькі пытаньне, ад каго і ў якім абрадзе прыняць і пашыраць Хрысьціянства? Найдагаднейшымі і найбліжэйшымі для гэтага былі два краі: Корсунь (цяперашні Крым) і Баўгарыя. І ў Корсуні і ў Баўгарыі было ўжо такое духавенства, што магло лёгка паразумевацца са славянамі. Тагочасная баўгарская мова была зразумелай яшчэ для ўсіх славян. Баўгары мелі ўжо тады сваю самастойную царкву, якая была ў еднасьці з Рымам (сталіцай яе была Охрыда ў зах. Баўгарыі, сяньняшняй Македоніі), дзе быў асобны баўгарскі патрыях. Царква гэтая мела ўжо гатовы славянскі абрад са славянскім языком у Службе Божай, патрэбныя кніжкі, а так-жа і сваё духавенства.

У Крыме (Корсуні) так-жа было нямала духавенства, што разумела паславянску, ня глядзячы на тое, ці гэта былі Грэкі ці Славяне. Адгэтуль так-жа можна было ўзяць сьвяшчэньнікаў, але не япіскапаў, бо корсунская царква герархічна падлягала Царграду.

Пра Царград аднак ня прыходзілася і думаць, бо ад сьмерці Сьвятаслава, бацькі Уладзімеравага, між Кіевам і Візантыяй адносіны былі напружаны, затым, што Грэкі былі наслаўшы печанегаў і тыя замардавалі Сьвятаслава. Далей, візантыйская (царгародзкая) царква бадай сусім не займалася місіямі сярод паганаў, яна ня мела для гэтага адпаведна прыгатаванага духавенства, ані царкоўных кніг. Ды браць адтуль духавенства: сьвяшчэньнікаў і япіскапаў, — гэта значыла-б аддаць у рукі сваіх ворагаў найвызначнейшыя мясцы ў дзяржаве. Рабіць так ня было ніякага сэнсу.

Вось-жа з гэтых усіх краёў Уладзімер выбраў прадусім Корсунь. На гэта зложыліся наступныя прычыны. У Візантыі выбухнуў бунт.

„Baraćba za mir“

(Z suśvietnaj palityki)

Ciapier zusim jasna, što ŭ śviecie i ŭ Eŭropie farmujucca dva bloki dziaržaŭ: **adzin** — fašystaŭski, dzie pieršymi vystupajuć Niamieččyna, Italija i Japonija, a **druhi** — demakratyčny—heta Anhlija, Francyja i dalej bahatyja Zł. Št. Paŭnočn Ameryki. Kala hetych vialikadziaržaŭ hrupujucca mienšyja dziaržavy, ichnija prychilniki. Voddal hetych pieradavych dziaržaŭ u mižnarodnym palityčnym raspałažeńni razlahłasia jšče adna vialikadziaržava — SSSR. Mižnarodnyja ŭpłyvy i dziejnaść SSSR sparaližavany jaje ŭnutranaj baraćboj. U fašystaŭskim bloku na čało vystupajuć pa čarzie to Niamieččyna, to Italija, ale hałoŭnuju rolu viadzie Niamieččyna; Japonija krychu voddal ulezła ŭ Kitaj i „robić bakami.“ U demakratyčnym bloku pieršaje miejsca zajmaje Anhlija, a za joj staić Francyja; dalej za Francyjaj i Anhlijaj vystupaje mahutnaja Ameryka. Fašystaŭski blok ciapier viadzie palityku nastupu—začepnuju. Hety začepny nastup udaraje ŭ intaresy vialikadziaržaŭ demakratyčnaha bloku, jakija vyjhrali suśvietnuju vajnu i nasyčany—abraśli sałam. Ciapier hetyja sytyja vialikadziaržavy spatkaŭšysia z azbrojenymi apetytami svaich schudzieŭšych fašystaŭskich susiedziaŭ pačali hatavacca da abarony. Fašysty nastupajuć ćviorda i rašuča, a najvažniej — azbrojeny ad piat da hałavy. Demakraty mitusiacca i paśpiešna zbrojacca, kab zraŭniacca militarna z fašystami Na heta treba času i treba spakoju. Dziela hetaha demakraty robiać fašystam ustupki i hetak namahajucca ŭtrymać mir. Hetyja ŭstupki stvarajuć uražańnie, što vialikadziaržavy demakratyčnaha bloku słabiejšyja za fašystaŭski blok. Ale heta tolki tak zdajecca. Bo Francyja kudy silniejšaja za Italiju, a Anhlija za Niamieččynu. Siła Zł. Št. Paŭnočn. Ameryki nia maje sabie roŭnaj. Sprava tolki ŭ tym, što siły demakratyčnaha bloku jšče nie zmabilizavany i naležna nie pryhatavany da vajny, a fašystaŭski blok na vajnu ŭžo hatoŭ. Dziela hetaha ŭsia palityka demakratyčnaha bloku ciapier nastaŭlena na ŭtrymańnie choćby i pazornaha miru, kab za hety čas praviešci arhanizacyju svajej siły i pastavić jaje hatovaj na vajnu. I dziaržavy demakratyčnaha bloku ciapier usilna zbrojacca. Zbrojacca i dziaržavy fašystaŭskaha bloku. Zbroicca i SSSR.

Prad źjezdam kamunistyčnaj partyi ŭ SSSR

Palityčnyja padziei ŭ siaredniaj i zachodniaj Eŭropie amal zusim zahłušyli toje, što robicca na ŭschodzie ad nas—u SSSR. A padziei, jakija tam adbyvajucca, vielmi cikavyja. Dakanany źmieny ŭ kiraŭnictvie kamsamołu, źmienieny kiraŭnik GPU Ježov, na miejsca katoraha naznačany hruzin Beryja, źmieniеny zakon pracy, jaki addaŭ rabotnickuju masu pad vostruju kantrolu, źmieniena forma i sposab prysiahi čyrvonaj armii i fłotu (kožny žaŭnier padpisvaje asabista formułu prysiahi), urešcie nastali źmieny ŭ struktury savieckaj haspadarki.

Usie hetyja źmieny majuć zaviaršycca čarhovym źjezdam ŭsiesajuznaj kamunistyčnaj partyi, jaki naznačany na 10 sakavika. Paradak naradaŭ hetaha źjezdu ŭstanoŭleny hetaki: 1) pramova Stalina, 2) spravazdača Centralnaj Partyjnaj Revizyjnaj Kamisii, 3) spravazdača Kaminternu, 3) refarat ab prahramie „treciaj piatiletki“ i 5) źmiena statutu i prahramy RKPB. Hety apošni punkt naradaŭ music budzie najvažniejšy. U jakim kirunku pojduć hetyja źmieny—zhadać trudna. Ale źmieny ŭ struktury Savietaŭ kidajuć svajo śviatło i na źmieny ŭ statucie i prahramie kamunistyčnaj partyi. Možna spadziavacca, što balšaviki datasujuć svaju prahramu da sučasnaj sapraŭdnaści

Na źjezd maje prybyć 2000 poŭnapraŭnych delehataŭ i 1000 delehataŭ z daradčym hołasam. Vielmi cikavaja źmiena ŭ sposabie vybaraŭ hetych delehataŭ. Dasiul vybirali ich kamunistyčnyja partyi sajuznych respublikaŭ —

Цэсары (было іх тады там двух) зьвярнуліся па помач да свайго непрыяцеля Уладзімера. Гэты згадзіўся, але з умовай, што цэсары гэныя выдадуць за яго замуж сваю сястру Ганну. Іншага выхаду ня было і яны згадзіліся. Уладзімер памог: бунт быў здушаны. Уладзімер дамагаўся спаўненьня ўмовы. Цэсары аднак пачалі круціць. Уладзімер, каб змусіць іх, пайшоў вайной на Корсунь. Корсунь падлягаў Візантыі, але толькі з мусу, заўсёды корсуняне былі гатовы гэнай няпрошанай апекі пазбыцца. Цяпер надаралася ім добрая нагода. Нават і сярод корсунян знайшліся, што памагалі Уладзімеру здабыць Корсунь. Сярод такіх было нямала і духавенства. Такім чынам Уладзімер здабыў Корсунь і адтуль меў духавенства, патрэбнае для ахрышчэньня свайго Краю. Корсунь для Візантыі быў дужа важным гандлёвым і стратэгічным пунктам. Цэсары зьмяклі і Ганну аддалі Уладзімеру за жонку. Шлюб адбыўся ў Корсуні. Пасьля гэтага Уладзімер вярнуўся ў Кіеў, вязучы з сабой духавенства, што яму спрыяла, а так-жа і тое духавенства, якое было ў пашане ў Ганны. Гэтае духавенства ахрысьціла яго і правяло хрышчэньне Украіны, пасьля Беларусі і Расеі.

Але самым толькі хрышчэньнем справа яшчэ ня была скончана. Трэба было падумаць аб мітрапаліце і япіскапах, якія арганізавалі-б царкву і ёю ўпраўлялі-б. Яшчэ падчас прабываньня Уладзімера ў Корсуні, прыбылі туды паслы ад папы з Рыму. Гэтыя паслы прывязьлі яму мошчы (рэліквіі), ґалаву сьв. Клімэнта, папы Рымскага, які памёр у Крыме на выгнаньні ў канцы першага стагодзьдзя па Хрысьце. Гэткім чынам між Уладзімерам Вялікім і папам Рымскім навязаліся зносіны, якія не перарываліся і далей. Пасольствы йшлі з Кіева ў Рым і з Рыму ў Кіеў. Ясная рэч, што гэтыя пасольствы датычылі найважнейшых дзяржаўных спраў, а ў іх ліку і справы япіскапату для новаахрышчаных краёў. Уладзімер такім чынам, як бачым, быў у еднасьці з Апостальскай Сталіцай, дык з яе ведама і згоды ўзяў сабе і япіскапаў. З

BSSR, USSR i inš., a ciapier vybirajuć delehataŭ biezpasredna obłaści hetych respublikaŭ. Hetaja źmiena pakazvaje, što centralnyja ŭłady kamunistyčnaj partyi imknucca da skasavańnia aŭtanomii respublikanskich partyjaŭ— biełaruskaj kamunistyčnaj partyi, ukrainskaj kam. partyi i h. d. Rola nacyjanalnych partyjaŭ, jak vidać, zychodzić na zadni plan.

Rola biełaruskaj kamunistyčnaj partyi na źjezdach usiesajuznaj kam. partyi ŭ minułych hadoch pastupova źmianšałasia, a ciapier, jak vidać, zvodzicca na ništo.

U kancy musimo śćvierdzić, što balšaviki ciapier padymajuć i ažyŭlajuć ideał usierasiejskaha samadziaržaŭja.

J. Dudar

Z Vilni

Litoŭski konsulat u Vilni. Pavodle dahavoru Litvy z Polščaj chutka maje być adkryty litoŭski konsulat u Vilni. Litoŭskim konsulam maje być inž. Vilejšys.

Vysialeńni. Pa zahadu administracyjnaj ułady vysieleny z Vilni dva ŭkrainskija studenty: Uł. Huculak i T. Hucaluk, a tak-ža dr. Ancevič, Litoviec. Apošni — emihrant z Litvy.

Kamunistyčny praces. U minułym tydni adbyŭsia ŭ Vilenskim Akružnym Sudzie kamunistyčny praces, u jakim zasudžany: Br. Jankoŭskaja na 10 hadoŭ vastrohu. K. Trofimov na 3 hady, Mejer Tarłoŭvski— 8 h., Hinda Imienitova — 3 h., Mik. Bursevič — 6 h., J. Kazłoŭski — 6 h., M. Mikilanka — 4 h., Hinda Halpern — 3 h., Bejba Bruder — 3 h. i Ryva Šałok — 4 hady.

Piśmy ŭ hazetu:

Pabiełarusku musić nia ŭmiejuć

Cbvasty la Biełastoku. U nas cikavaja unija. Majem staroha i maładoha baciuškaŭ. Stary havora parasiejsku, a małady papolsku. Adzinža i druhi pabiełarusku musić nia ŭmiejuć. Da probarśča svajho my pryvykšyja. Jon nam daŭninu prypaminaje i tuju staruju rasiejskuju palityku ŭ našym krai. Małady-ž naš vikary ŭznoŭ dla nas cikavy. Hety duchoŭnik unijat užo novaha kroju. Jaho palityka vieje niejkim blizkim zachodam. My lubim słužbu ŭ našaj unijackaj carkvie i lubim słuchać cikavych pramoŭ svajho probarśča, jaki krepka trymaje łučnaść z Apostalskaj Stalicaj.

T. S.

Sumnaje zdareńnie

v. Trybuchi, Drujskaj voł. Čas-ad-času spatykajem u „Chr. D." roznyja viestki z viaskovaha žyćcia. Ab našaj staroncy badaj nia čuvać ničoha. Voś-ža ja pišu. Vioska Trybuchi maje da 75 haspadaroŭ. Jość krama, polskaja škoła i koła stralcoŭ. Bolšaść adnak moładzi nia maje čym zaniacca. Źbiarucca viečarami—kurać, holać zuby i pieralivajuć z pustoha ŭ parožniaje. Byvajuć i takija zdareńni. Adzin chłapiec chacieŭ žanicca. Baćki nie pazvolili jamu brać tuju dziaŭčynu, jakuju jon chacieŭ. Kaniec hetaha byŭ toj, što heny chłapiec utapiŭsia. Šmat na heta pryčyn złažyłasia, a najbolš ciemnata i nierazvaha baćkoŭ. Treba padumać ab biełaruskaj knižcy i hazecie — jany šmat nam pamohuć vybicca na lepšuju darohu žyćcia.

I. S.

Daražać rodnaj movaj

Vioska Pańki nad Narvaj. U našaj vioscy niechta vielmi na sołtysa zaŭziaŭsia: raz kamieniem praz vakno našamu sołtysu kinuŭ u chatu, a druhi raz, musić toj samy, vybiŭ sołtysu 23 šyby. Na heta nima śviedkaŭ i sprava heta biaz sudu astajecca, choć sołtys naš dobra viedaje, chto jamu hetu škodu robie.

Našy mužčyny zhavarvajucca, jak baranić ad zaniapadu svaju rodnuju biełaruskuju movu. Kala nas jość čatyry takija vioski, što tutejšaj biełaruskaj havorkaj havorać. Nie vyhavaryvajuć jany č, ale c. Naprykład jany kažuć „coho" zamiest „čaho." Jany ŭžyvajuć takich słoŭ, jak „Kukrysko" i „Osita." Dobrab było, kab u našu viosku zabłudziŭ kali dobry biełaruski movaved. Bahaty mataryjał dla siabie jonby znajšoŭ tut.

Apošnim časam my—starejšyja žyva ŭzialisia baranić svaju biełaruskuju movu, kab z bolšaj siłaj i ŭsiej čystatoj nam jaje pieradać svaim pakaleńniam. Kali naša mova ŭ nas pamiraje, tady i my z jeju ŭmirajem.

K.

Корсуня ўзяў сьвяшчэньнікаў, а япіскапаў з Баўгарыі.

З Баўгарыі ў Кіеў прыбыў першы мітрапаліт Міхал з некалькімі япіскапамі. Яны прынясьлі з сабой багаслужэбныя кнігі, а так-жа зборнік царкоўнага права, крыху адменнага ад права, якое абавязвала ў візантыйскай царкве. Славянская мова прапаведнікаў значна памагала ў пашыраньні Хрысьціянства ў дзяржаве Уладзімера, а так-жа і ў дзяржавах суседніх славян. З Кіева Хрысьціянства пашыралася і на Беларусь. І сюды прыйшло яно ў форме баўгарскай. І сюды нясьлі яго місіянары (Грэкі і Баўгары) у старабаўгарскай мове. У гэтай-жа мове былі кнігі і багуслужэньне.

Уладзімер сьв. падумаў так-жа і аб будучыні Хрысьціянства. Для яго было ясным, што пасьля сьмерці першых сьвяшчэньнікаў-місіянараў: Баўгараў і Грэкаў, трэба ўжо мецьсваіх уласных. Для гэтай мэты ён закладаў школы і загадаваў браць дзяцей у знатнейшых бацькоў і аддаваць іх у гэныя школы на навукі. І сапраўды, праца Уладзімера ў гэтым кірунку не пайшла намарна. Ужо на пачатку панаваньня Яраслава Мудрага бачым у Кіеве Украінца мітрапаліта Івана, а пасьля яго наступіў Іларыён, так-жа Украінец.

З Кіева, з Украіны, Хрысьціянства дасталося на Беларусь. Нясьлі яго сюды баўгарскія, грэцкія і ўкраінскія сьвяшчэньнікі, прамаўляючы да Беларусаў у зразумелай тады яшчэ для ўсіх баўгарскай (з дамешкай часта украінскай) мове. У гэтай-жа мове і да нас прыйшлі так-жа царкоўныя кнігі і багаслужэньне. Уладзімер сьв. быў у еднасьці з Апостальскай Сталіцай. І наша беларускае Хрысьціянства ў гэтым часе так-жа было яшчэ адзіным і непадзельным.

(Літаратура: **Ks. Ad. Stankievič** — Rodnaja mova ŭ śviatyniach, Vilnia, 1929; **Власов фон Вальденберг** — Исторія России (862 — 1920), Харбин 1936; **Т. Коструба** — Великий Будовничий Українськоі Держави, Станіславів, 1937; **Т. Коструба** — Католицька Правовірність Володимира Вел. («Нова Зоря» 21.VIII.38.)

ROZNYJA VIESTKI

Z Polščy

Z Sojmu i Senatu. Sojm i Senat ciapier pracujuć nad dziaržaŭnym budžetam na 1939-40 hod. Dziaržaŭny budžet pavodle prajektu zakonu pradstaŭlajecca hetak: ministar skarbu moža raschodavać 2.523.795 tysiač zł., a na pakryćcio hetych raschodaŭ pradbačany dachod 2.523.827 tysiač zł.

Padčas dyskusii nad budžetam vyjaŭlajucca nastroi i pahlady pasłoŭ i senataraŭ. Jany pakazvajuć, što ŭ polskim parlamencie aprača OZN, što trymajecca sučasnaha režymu, jość i apazycyja, jakaja vystupaje prociŭ OZN—u. Apruča jaŭnaj apazycyi, u jakuju ŭvachodziać hien. L. Želihoŭski i niekalki inšych pasłoŭ i senataraŭ, paŭstaŭ opozycyjny h. zv. niezaležny klub parlamentarystaŭ, jaki spadziajecca mieć kala 20 siabroŭ u Sojmie i Senacie. Nie zvažajučy na toje, što OZN maje ŭ Sojmie i Senacie rašajučuju bolšaść, parlamenckaja apazycyja šmat dzie i ŭ mnohich spravach upłyvy OZN—nu spyniaje.

OZN ab nacyjanalnych mienšaściach i źmienie vybarnana zakonu. Nadoviačy na ahulnym sabrańni parlamenckaha klubu OZN staršynia hetaj arhanizacyi hien. Skvarčynski skazaŭ pramovu, u jakoj, miž inšym, zakranuŭ i spravu „mienšaściaŭ uschodnich i mienšaści žydoŭskaj.“ Adnosna „mienšaściaŭ uschodnich“ —kazaŭ hien. Skvarčynski treba trymacca stanovišča, što polskaja dziaržava pavinna być sucelna zarhanizavanaja, silnaja i hatovaja ŭ kožny čas da zbrojnaha, adnalitaha vystupleńnia,“ a ŭ spravie Žydoŭ— pramoŭca adznačyŭ: —„imkniomsia da pamienšańnia liku Žydoŭ u Polščy sposabam emihracyi i radykalnaha spolščańnia promysłu, handlu i ramiasła.“ Adnosna vybarnaha zakonu—staršynia OZN-u zajaviŭ: „OZN nie dapuścić, kab novy vybarny zakon byŭ niejki pierachodny, tymčasovy. Hety zakon pavinien być zhodny z kanstytucyjaj i isnujučymi suadnosinami ŭ Polščy.“

Čaho damahajucca Niemcy ŭ Polščy? U toj čas, kali ŭ Polščy haściŭ niamiecki min. zahr. spraŭ Ribentrop, u premjera polskaha ŭradu była delehacyja ad Niemcaŭ, polskich hramadzian, jakaja padała premjeru memoryjał, u jakim, jak padajuć hazety, niamieckaja mienšaść: 1) damahajecca svaich škołaŭ, 2) pratestuje prociŭ vysialeńnia Niemcaŭ, polskich hramadzian, z pryhraničnaj pałasy, 3) damahajecca roŭnych adnosinaŭ da niamieckich rabotnikaŭ u pryjmie ich na pracu, 4) damahajecca naładžańnia relihijnych spraŭ.

Adnačasna pajaviłasia ŭ presie zajava niamieckaha senatara Hasbacha, jaki kaža, što premjer Uradu abiacaŭ usie hetyja spravy vyrašyć.

Z zahranicy

Mižnarodnaja kanferencyja. Hazety padajuć, što niezadoŭha maje być sklikana mižnarodnaja kanferencyja dziela vyrašeńnia mnohich spornych spraŭ miž vialikadziaržavami. Na hetaj kanferencyi majuć być vyrašany hetkija spravy: 1) novy padzieł zamorskich kalonijaŭ, 2) unarmavańnie handlovych spraŭ, 3) emihracyjnyja terytoryi, 4) žydoŭskaja sprava, 5) ahraničeńnie zbrajeńnia. Kanferencyja maje sabracca viasnoj

Prociŭkamunistyčny sajuz dziaržaŭ hatujecca da vajny z Savietami. Presa padaje, što ŭ vyniku parazumieńnia ŭsich dziaržaŭ prociŭkamunistyčnaha sajuzu paŭstaŭ u Berlinie „Bank dziela finansavańnia vajennaj haspadarki“ Bank maje azbroić usie dziaržavy henaha sajuzu i pryhatavać ich da vajny z Savietami.

Juhasłavija federacyjnaj respublikaj. Zahraničnyja hazety padajuć, što ŭ Juhasłavii daśpiavaje sprava pierabudovy dziaržaŭnaha ładu na federacyju, u jakoj usie try narody: Serby, Charvaty i Słovency atrymali-b šyrokuju aŭtanomiju.

Vajna na Dalokim Uschodzie i ŭ Hišpanii. Japoncy na Dalokim Uschodzie starajucca vycisnuć i eŭrapejskija i amerykanskija ŭpłyvy z Azii i dziela hetaha namahajucca naŭpierad zachapić pad svajo panavańnie vializarny Kitaj. Vajna Japoncaŭ z Kitajem nia lohkaja, ale Japonija apośnimi siłami jdzie ŭpierad i zajmaje kitajskija ziemli. U Hišpanii vajna ŭžo kančajecca. Paśla razhromu respublikancaŭ u Katalonii paŭstancy zdabyli pieramohu nia tolki vajennuju, ale i palityčnuju: eŭrapejskija dziaržavy pryznajuć paŭstancaŭ praŭnaj ŭładaj u Hišpanii i naviazvajuć z imi suadnosiny.

Piśmo ŭ Redakcyju

P. Redaktar, budźcie łaskavy źmiaścić u vašym pavažanym časapisie nastupnaje:

Moj adkaz

Na zaciemku „Bieł. Frontu“ z dnia 1 studnia h. h. „Niajasnaści“, zamiest vyjaśnieńnia daju haloŭnyja punkty prahramy Chrystusoŭcaŭ, z idejaj katorych ja całkom zhadžajusia, i źmiest artykułu: „Idea Jagiellonaŭ a Valadarstva Chrysta“.

Punkty Chrystusoŭcaŭ:

1. Metaj Chrystusoŭcaŭ jość imknucca da ździejśnieńnia Valadarstva Chrysta na ziamli z Jahonaj Kanstytucyjaj Praŭdy, Lubovi i Spraviadlivaści.
2. Pavadyrom Chrystusoŭcaŭ jość Chrystos, paniaty jak navučaje Kaścioł-Carkva.
3. Chrystusoviec—heta aktyŭna konsekventny chryścijanin u asabistym, hramadzkim i palityčnym žyćci.
4. Chrystusoviec lubić svaju baćkaŭščynu nad žyćcio, a nad baćkaŭščynu lubić Boha.
5. Chrystusoviec uvažaje za najvialikšaha voraha ŭsialakaha rodu ehaizm, z katorym pradusim u sabie zmahajecca.

Źmiest uspomnienaha artykułu:

Dziela taho, što čałaviectva adyjšło ad Chrysta i nia ździejśnivaje Jahonaj Dziaržavy, pahražaje jamu zahuba ad pahanskaha fašyzmu i biazbožnickaha kamunizmu. Voś chryścijanie celaha śvietu pavinny złučycca, kab supolnymi siłami ździejśnić Dziaržavu Chrysta (Imperium Christi).

Najbolš zacikaŭlenyja ŭ ździejśnieńni Dziaržavy Chrysta — narody, katoryja stanavili Manarchiju Jagiellonaŭ, bo im u pieršuju čarhu pahražaje niebiaśpieka ad fašyzmu i kamunizmu, jak pad uzhladam relihijnym, tak i narodnym.

Kab baranicca ad hetaj niebiaśpieki z Uschodu i Zachadu, narody Litoŭski, Biełaruski, Polski i Ukrainski pavinny złučycca ŭ Dziaržavie Chrysta, tvoračy źviaz chryścijanskich narodaŭ na padstavie Kanstytucyi Chrysta — Praŭdy, Lubovi i Spraviadlivaści. U tak paniataj Dziaržavie narody buduć žyć, jak roŭny z roŭnymi, volny z volnymi, zachoŭvajučy paŭnatu svaich pravoŭ—suverennaść.

Ks. dr. St. Hlakoŭski

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try miesiacy—1 zał. Cana asobnaha numaru — 10 hr.
Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK — Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК — Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Białoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1.